

СВІТОВА ПРАВОВА ПОЛІТИКА ЩОДО СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ГРЕНЬ Наталія Михайлівна - кандидат юридичних наук, суддя Львівського окружного адміністративного суду

**УДК 304.4
DOI**

В статті акцентовано, що старіння населення обумовлено соціальними та демографічними проблемами, і, як це ни странно, розвитком науки, техніки, медицини та біології, поскільки збільшується строк життя людей. Вказані виклики впливають на всі аспекти життєдіяльності та створюють ряд нерешених проблем в сфері правового регулювання.

Аналіз сучасних іноземних досліджень доводять, що основним фактором старіння населення є показник рождаємості. Це може бути наслідком державної політики щодо вимог одного дитини в сім'ї (КНР), необхідності рівноваги в соціальному та економічному розвитку. Також причиною може бути гендерна міжнародна політика та зростання освітності населення.

Така громадська проблема має велике політичне та юридичне значення. Юридична національна та міжнародна політика повинна орієнтуватися на вказані аспекти та коректувати юридичні норми, з однієї сторони, для стимулювання рождаємості, а з іншої - діяти ефективно для забезпечення соціального та економічного розвитку та подолання проблем дискримінації осіб старшої вікової групи. Така проблема призводить до важливих проблем фінансового характеру, соціальних програм для похилого віку, особливо в сфері пенсійного забезпечення.

Цілі сталого розвитку - це план досягнення кращого та більш стійкого бу-

дущого для всіх. Вони вирішують глобальні виклики, з якими ми стикаємося, включаючи бідність, нерівність, зміну клімату, деградацію навколишнього середовища, мир та справедливість. В контексті цього важливим питанням є продовження просування Цілей, особливо актуальні Цілі № 1, 3, 5, 10.

Ключові слова: рівність, дискримінація, старіння, рождаємості, Цілі сталого розвитку.

Постановка проблеми

Глобалізація породжує зміни сучасної суспільної реальності. Подекуди виклики мають унікальний характер, оскільки людство не має досвіду боротьби з проблемами, зумовленими глобалізаційними чинниками. Одним з таких є глобальне старіння населення Землі. Станом на 2019 рік у світі нараховується 703 мільйони людей похилого віку (осіб, що досягли віку понад 65 років). У Східній та Південно-Східній Азії мешкає найбільша кількість людей похилого віку у світі (260 млн), а також в Європі та Північній Америці (понад 200 млн) [1, с.5]. Старіння населення зумовлено соціальними та демографічними проблемами, та, як це не дивно розвитком науки, техніки, медицини та біології, оскільки збільшується термін життя людей. Вказані виклики впливають на всі аспекти життєдіяльності та створюють низку невирішених проблем у сфері правового регулювання. Тому вагомо з погляду

науки і практики дослідити світову політику у сфері старіння населення.

Стан дослідження

Представники сучасної юридичної науки неодноразово зверталися до питання захисту прав та свобод людей осіб літнього віку, зокрема такі науковці як Д. Белов, Ю. Бисага, Н. Дрьоміна-Волок, І. Жаровська, Г. Журавльова, М. Скорик та інші. Проте на сьогодні проблема старіння є проблемою, що отримує нові аспекти у зв'язку з розвитком суспільного та державно-правового життя. Тому вагомою проблемою є висвітлення питання старіння та правового становища осіб за віком в окремому контексті.

Метою статті є аналіз світової правової політики у сфері старіння населення.

Виклад основних положень

Старіння населення донедавна приймалися виключно як демографічна ситуація у світі, що вказує на збільшення тривалості життя. Однак сучасні наукові дослідження вказують, що загалом проблема не в цьому, а першочергово зумовлена відсутністю пропорційного розподілу між дітьми, середнім віком та людьми старшої вікової групи. Р. Лі та Ю. Жоу вказують на таку аргументацію. У 19-му столітті в Європі тривалість життя жінки у середньому становила 35 років, однак при цьому середній коефіцієнт народжуваності був 5 дітей [2, с.289]. Вони доводять, що основним фактором старіння населення є показник народжуваності. Історично людська популяція мала високу народжуваність, високу смертність та стабільний віковий розподіл. Раптово народжуваність падає з 5-6 пологів на жінку до 1,5 пологів на жінку, в той час як тривалість життя при народженні збільшується з 40 до 70 років. Населення відразу починає старішати. У майбутньому цей прогрес тільки зростатиме саме тому, що народжуваність не має тенденцій до збільшення.

Чим зумовлена така ситуація. Це може бути наслідком державної політики. КНР донедавна мала політику стримування народжуваності та дозволу на народження тільки

однієї людини. Така політика була започаткована ще у сімдесятих роках минулого століття. Вказане було мотивовано необхідністю рівноваги в соціальному та економічному розвитку. Також причиною може бути гендерна світова політика та зростання рівня освіченості населення. Останнє в середньому спричиняє зменшення народжуваності на 0,3 пункти на жінку [3, с.6].

Така суспільна проблема має вагоме політичне і правове значення. Правова національна та міжнародна політика повинна орієнтуватися на вказані аспекти та корегувати правові норми, з одного боку, для стимулювання народжуваності, а з іншого - діяти ефективно для забезпечення соціального та економічного розвитку та подолання проблем дискримінації осіб старшої вікової групи. Така проблема призводить до серйозних фіскальних проблем на поточний момент, соціальних програм для літнього віку, особливо у сфері пенсійного забезпечення.

Також принципом правової політики має бути індивідуалізація у підходах щодо віку. Зосередження уваги на певному віці, наприклад 65, - це помилка. Здоров'я, інтелект та життєвий тонус важливіші за вік, і завдяки підвищенню рівня освіти та покращення умов життя стрімко зростає і працездатність людей. Пенсійний вік у багатьох країнах є піднятим. Пенсійний вік, податки та виплати можуть бути на національному рівні пов'язані із тривалістю життя для європейських країн.

Цілі сталого розвитку - це план досягнення кращого та більш стійкого майбутнього для всіх. Вони вирішують глобальні виклики, з якими ми стикаємось, включаючи бідність, нерівність, зміну клімату, деградацію навколишнього середовища, мир та справедливість. Старіння населення було визнано одним із чотирьох глобальних демографічних «мегатрендів» - зростання населення, старіння населення, міжнародна міграція і урбанізація.

Розглянемо співвідношення цілей з висвітлюваною проблемою. Безперечно, найбільшою проблемою у сфері старіння є бідність, тому ціль №1 «Покласти край бідності скрізь у всіх її формах» особливо актуальна

для виконання по всьому світу проте статистика сьогодення не вказує на позитивні тенденції. Нове дослідження, опубліковане Світовим інститутом досліджень економіки розвитку ООН, попереджає, що економічні наслідки глобальної пандемії можуть збільшити глобальну бідність на півтори мільярди людей, або на 8% від загальної кількості людського населення. Це було б уперше, коли бідність зросла у всьому світі за тридцять років, починаючи з 1990 року. Науковцями зроблено висновок, що, «грунтуючись на доказах попередніх світових криз, такі немонетарні показники, як народжуваність та материнська смертність, недоїдання, а також досягнення в освіті зазнали серйозного удару. Ступінь тяжкості наслідків буде залежати від того, як довго триватиме пандемія і як реагують національні уряди та міжнародне співтовариство. Політична реакція, яку почали проявляти деякі національні уряди, є надзвичайно важливою для допомоги тим, хто не має страхування на роботі, доступу до медичних послуг та систем догляду, наприклад, тих, хто виконує роботу в нестабільному, неформальному секторі економіки країн, що розвиваються» [4].

Ціль №3 «Здоров'я і добробут» передбачає потребу забезпечити здорове життя та сприяти добробуту для всіх у будь-якому віці. До пандемії було досягнуто значного прогресу в покращенні здоров'я мільйонів людей. Досягнуто значних успіхів у збільшенні тривалості життя та зменшенні деяких поширених проблем, пов'язаних із дитячою та материнською смертністю. Незважаючи на значний прогрес у здоров'ї матері, у 2017 році (допандемічний період) майже 300 000 жінок померли від ускладнень, пов'язаних з вагітністю та пологами [5].

Необхідно докласти більше зусиль для повного викорінення широкого кола захворювань та вирішення багатьох різних постійних та нових проблем охорони здоров'я. Зосередившись на забезпеченні більш ефективного фінансування систем охорони здоров'я, поліпшенні санітарії та гігієни та розширенні доступу до лікарів, можна досягти значного прогресу у допомозі врятувати життя мільйонів людей.

Проте пандемічні загрози є особливо болючі в цій сфері. Можна констатувати глобальну кризу і нерівність між країнами. Наприклад, найрозвинутіші країни - країни з дуже високою категорією людського розвитку - мають у середньому 55 лікарняних ліжок, понад 30 лікарів та 81 медсестру на 10 000 осіб, порівняно з 7 лікарняними ліжками, 2,5 лікарями та 6 медсестрами – що найменше розвинена країна [6].

Старіння населення і гендерна рівність – це два пов'язаних питання, тому розглядати проблему, що склалася, необхідно також через ціль № 5 «Гендерна рівність», основною метою якої є досягнення гендерної рівності та розширити можливості всіх жінок та дівчат. Протягом останніх десятиліть було досягнуто прогресу: більше дівчат ходять до школи, менше дівчат примушують до ранніх шлюбів, більше жінок перебувають на керівних та обраних посадах, а закони реформуються для досягнення гендерної рівності. Під час пандемії знову є загроза належного обслуговування закладами охорони здоров'я реалізації репродуктивного права жінками та збереження репродуктивного та психологічного здоров'я. Останнє особливо актуальне з погляду того, що насильство від партнерів та домашнє насильство значно зросло. Вагітні жінки з респіраторними захворюваннями повинні лікуватися максимально пріоритетно через підвищений ризик несприятливих наслідків, а також дородові, новонароджені повинні бути відокремлені від виявлених випадків COVID-19.

Зростання кількості осіб похилого віку, так як зменшення народжуваності, потребує подолання проблеми бідності через забезпечення можливості економічного добробуту людей. Тому ціль №8 «Повна та продуктивна зайнятість та гідна робота» також стосується досліджуваної проблематики. COVID-19 порушив мільярди життів і поставив під загрозу світову економіку. Міжнародний валютний фонд (МВФ) очікує, що глобальна рецесія буде такою ж сильною, як і гіршою, ніж у 2009 році. У міру наростання втрат робочих місць Міжнародна організація праці підрахує, що майже половина сві-

тової робочої сили ризикує втратити засоби до існування [7].

І наостанок. Ціль №10 «Скорочення нерівності». Зростання світового населення призводить до дискримінації за віковою ознакою, тому рівність у всіх сферах, у тому числі вказаній, є актуальним питанням розвитку держави і особисто блага людини. Нерівність у країнах та між ними є постійним приводом для занепокоєння. Незважаючи на деякі позитивні ознаки щодо зменшення нерівності в деяких вимірах, таких як зменшення відносної нерівності доходів у деяких країнах та надання преференційного торгового статусу, що приносить користь країнам з нижчими доходами, нерівність усе ще зберігається.

COVID-19 поглибив сучасну нерівність, вразивши найбідніші та найуразливіші громади. Це поставило в центрі уваги економічну нерівність та неміцні мережі соціального захисту, через які вразливі громади несуть тягар кризи. У той же час соціальна, політична та економічна нерівність посилили наслідки пандемії [8].

Висновки

Старіння населення зумовлено соціальними та демографічними проблемами, та, й як це не дивно, розвитком науки, техніки, медицини та біології, оскільки збільшується термін життя людей. Вказані виклики впливають на всі аспекти життєдіяльності та створюють низку невирішених проблем у сфері правового регулювання.

Аналіз сучасних іноземних досліджень доводять, що основним фактором старіння населення є показник народжуваності. Це може бути наслідком державної політики щодо вимоги однієї дитини в сім'ї (КНР), необхідністю рівноваги в соціальному та економічному розвитку. Також причиною може бути гендерна світова політика та зростання рівня освіченості населення.

Цілі сталого розвитку - це план досягнення кращого та більш стійкого майбутнього для всіх. Вони вирішують глобальні виклики, з якими ми стикаємось, включаючи бідність, нерівність, зміну клімату, деградацію навколишнього середовища, мир та справедливість. У контексті цього важли-

вим питанням є продовження просування Цілей, особливо актуальними є Цілі № 1, 3, 5, 10.

Література

1. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Ageing 2019: Highlights (ST/ESA/SER.A/430)

2. Lee R. Zhou Y. Does Fertility or Mortality Drive Contemporary Population Ageing? The Revisionist View Revisited. 16 May 2017 Population and Development Review. V/ 43(2) P. 285-30 <https://doi.org/10.1111/padr.12062>

3. Ronald Lee Population Ageing and Its Economic Consequences for the People's Republic of China ADB East Asia Working Paper Series. 2019. 33 p.

4. Sumner A., Hoy Ch., Ortiz-Juarez E. Estimates of the impact of COVID-19 on global poverty. Working Paper. The United Nations University. April 2020. Helsinki: UNU-WIDER, 2020. 14 p. URL: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/Publications/Working-paper/PDF/wp2020-43.pdf> с. 8

5. Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages. Sustained investment in maternal health, especially in sub-Saharan Africa, is needed to meet the global target URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/goal-03/>

6. COVID-19: New UNDP data dashboards reveal huge disparities among countries in ability to cope and recover. The United Nations Development Programme. April 29, 2020. URL: https://www.undp.org/content/undp/en/home/news-centre/news/2020/COVID19_UNDP_data_dashboards_reveal_disparities_among_countries_to_cope_and_recover.html

7. ILO: As job losses escalate, nearly half of global workforce at risk of losing livelihoods. 29 April 2020. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_743036/lang--en/index.htm

8. 17 Goals to Transform Our World. Goal 10: Reduce inequality within and among countries URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/>

АНОТАЦІЯ

У статті акцентовано, що старіння населення зумовлено соціальними та демографічними проблемами, та, й як це не дивно, розвитком науки, техніки, медицини та біології, оскільки збільшується термін життя людей. Вказані виклики впливають на всі аспекти життєдіяльності та створюють низку невирішених проблем у сфері правового регулювання.

Аналіз сучасних іноземних досліджень доводить, що основним фактором старіння населення є показник народжуваності. Це може бути наслідком державної політики щодо вимоги однієї дитини в сім'ї (КНР), необхідністю рівноваги в соціальному та економічному розвитку. Також причиною може бути гендерна світова політика та зростання рівня освіти населення.

Така суспільна проблема має вагоме політичне і правове значення. Правова національна та міжнародна політика повинна орієнтуватися на вказані аспекти та корегувати правові норми, з одного боку, для стимулювання народжуваності, а з іншого - діяти ефективно для забезпечення соціального та економічного розвитку та подолання проблем дискримінації осіб старшої вікової групи. Така проблема призводить до серйозних фінансових проблем на поточний момент, соціальних програм для літнього віку, особливо у сфері пенсійного забезпечення.

Цілі сталого розвитку - це план досягнення кращого та більш стійкого майбутнього для всіх. Вони вирішують глобальні виклики, з якими ми стикаємось, включаючи бідність, нерівність, зміну клімату, деградацію навколишнього середовища, мир та справедливість. У контексті цього важливим питанням є продовження просування Цілей, особливо актуальними є Цілі № 1, 3, 5, 10.

Ключові слова: рівність, дискримінація, старіння, народжуваність, Цілі сталого розвитку.

SUMMARY

Global legal policy on population aging: global challenges in the context of the Sustainable Development Goals

The article emphasizes that the aging population is due to social and demographic problems, and how it is not surprising development of science, technology, medicine and biology, as it increases the life expectancy. These challenges affect all aspects of life and create a number of unresolved issues in the field of legal regulation.

Analysis of modern foreign research shows that the main factor in population aging is the birth rate. This may be a consequence of the state policy on the requirement of one child in the family (PRC), the need for balance in social and economic development. Gender world politics and rising public education may also be the cause.

Such a social problem has significant political and legal significance. National and international legal policies should focus on these aspects and adjust legal norms on the one hand to stimulate the birth rate, and on the other hand to act effectively to ensure social and economic development and overcome discrimination against older people. This problem leads to serious fiscal problems at the moment, social programs for the elderly, especially in the field of pensions.

Sustainable development goals are a plan to achieve a better and more sustainable future for all. They address the global challenges we face, including poverty, inequality, climate change, environmental degradation, peace and justice. In this context, it is important to continue to promote the Goals, especially Goals № 1, 3, 5, 10.

Key words: equality, discrimination, aging, fertility, Sustainable Development Goals.